

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

5. Japan's Tale of Caution On Fed Monetary Policy // Yuka Hayashi [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.wsj.com> – Загол. з екрану
6. Бюджет США в січні вперше за 5 років став профіцитним. 12.02.2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/> – Загол. з екрану
7. Дефіцит бюджету США в 2009-2010 ф.р. склав 1,26 трлн дол. 13.10.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/> – Загол. з екрану
8. Bureau of the Public Debt's Fiscal Years 2011 and 2010 Schedules of Federal Debt. United States Government Accountability Office. November 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasurydirect.gov/> - p. 31
9. Дефіцит бюджету Греції — 15,4%, єврозони — 6,3%, ЄС — 6,8%. 14.11.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dt.ua/ECONOMICS/> – Загол. з екрану
10. Корнєва В. Монетарний інструментарій посткризового відновлення: нові стимули центробанків // Вісник НБУ, квітень 2011. – с. 30-33.
11. What are the differences between QE1, QE2, and QE3? // Edward Harrison. 20.06.2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.creditwritedowns.com/> – Загол. з екрану
12. How It Works; When It Doesn't // Sudeep Reddy. The Wall Street Journal 4.11.2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://online.wsj.com/> – Загол. з екрану
13. Devaluation of the US Dollar: Implications for Economies of the Global South. 1.10.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.towardfreedom.com/> – Загол. з екрану
14. GDP - real growth rate. USA. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.indexmundi.com/g/g.aspx?c=us&v=66> – Загол. з екрану
15. Bureau of Labour Statistic. US Department of Labour. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.bls.gov/data/> – Загол. з екрану
16. Quantitative Easing Helps the Big Wheels and Hurts Everyone Else. 9.09.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ritholtz.com/> – Загол. з екрану
17. Банк Англії збільшив програму "кількісного пом'якшення" до 325 млрд фунтів стерлінгів 9.02.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua> – Загол. з екрану
18. Low interest rates and QE: the winners and losers // Larry Elliott. The Guardian. 8.03.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk> – Загол. з екрану
19. Britain's richest 5% gained most from quantitative easing – Bank of England // Larry Elliott. The Guardian. 22.08.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk> – Загол. з екрану
20. Загальний борг Єврозони б'є всі рекорди. Показник досяг рівня 87,2% ВВП. 23.04.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.newsru.ua> – Загол. з екрану
21. ECB to launch second wave of euro 'quantitative easing' // Ian Traynor. The Guardian. 28.02.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk> – Загол. з екрану
22. Безробіття в єврозоні б'є рекорди. 30.11.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua> – Загол. з екрану

РЕЗЮМЕ

У статті проаналізовано причини проведення та вплив інструменту монетарної політики «кількісне пом'якшення» на економіку країни, що його проводить, а також на світову економіку загалом, досліджено досвід пом'якшення монетарної політики Банку Японії у 2001-2006 рр., оцінено ефективність використання кількісного пом'якшення розвиненими країнами – США, ЄС, Велика Британія з метою подолання наслідків світової фінансової кризи.

Ключові слова: кількісне пом'якшення, світова фінансова криза, девальвація, відсоткова ставка.

РЕЗЮМЕ

В статье проанализированы причины проведения и влияние инструмента монетарной политики «количественное смягчение» на экономику страны, которая его проводит, а также на мировую экономику в целом, исследован опыт смягчения монетарной политики Банка Японии в 2001-2006 гг, оценено эффективность использования количественного смягчения развитыми странами – США, ЕС, Великобритания с целью преодоления последствий мирового финансового кризиса.

Ключевые слова: количественное смягчение, мировой финансовый кризис, девальвация, процентная ставка.

SUMMARY

In this paper the causes and effects of use of monetary policy unconventional instrument "quantitative easing" on both national and global economies are analyzed, the experience of Bank of Japan quantitative easing in 2001-2006 is studied, the efficiency of quantitative easing of the developed countries – the U.S., EU, UK aimed to overcome the consequences of the global financial crisis is estimated.

Keywords: quantitative easing, the global financial crisis, devaluation, interest rate.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Гапонюк О.І., к.е.н., доцент, кафедра «Економіки та фінансово-економічної безпеки» Маріупольський державний університет

Актуальність. За сучасних умов розвитку світового господарства, достатньо гостро постає питання щодо формування національної безпеки, основним сектором якої є економічна складова. Економічні інтереси є частиною національних інтересів країни, але на сьогодні саме економіка є найбільш вразливим елементом національної безпеки держави.

Однією із найважливіших умов формування економічної безпеки держави є створення системи економічної безпеки розвитку регіонів. За відсутності зазначеного фактору неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою. Нехтування станом регіональної економічної безпеки може призвести до появи досить проблемних питань, тому ефективна система економічної безпеки держави та її регіонів – це питання існування будь-якої держави, тому її забезпечення є одним із пріоритетних завдань розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що значний внесок у дослідження проблем забезпечення економічної безпеки регіону здійснили провідні українські та російські науковці: Л.Абалкін, А. Архипова, З. Варналія, В. Духова, Я. Жаліло, Т. Іванюта, В. Ткаченко та ін. Але, не зважаючи на значну увагу, яка приділяється питанням економічної безпеки регіону, у сучасних реаліях зазначене питання не втрачає своєї актуальності та потребує додаткового висвітлення. Зважаючи на викладене вище, метою статті є визначення умов формування економічної безпеки регіону

Виклад основного матеріалу. Термін «безпека» почав вживатися з 1190 р. і на той час означав спокійний стан духу людини, яка вважала себе захищеною від будь-якої небезпеки. Однак у цьому значенні він не прижився в лексиці народів Західної Європи і до XVII ст. вживався досить рідко [1].

В сучасному ж розумінні безпека - це низький рівень загроз, які можуть перешкоджати стійкому функціонуванню певного суб'єкта. Безпека має два виміри. Людина може відчувати себе безпечно, якщо справджуються дві головні передумови. По-перше, вона повинна відчувати себе безпечно в конкретний момент у даному місці. По-друге, і головне, - вона повинна мати впевненість у власній безпеці в

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

майбутньому, тобто повинні бути певні передумови для відтворення ситуації безпеки у майбутньому. В цілому, захист безпеки людини, суспільства і держави від численних зовнішніх і внутрішніх загроз і небезпек не зводиться тільки до того, що досягнуте, а і передбачає створення сприятливих умов, що забезпечують модернізацію, розвиток усіх сфер життєдіяльності суспільства, вдосконалення його державного стану на користь прогресивного поступального розвитку країни.

Термін «національна безпека» започаткували США. Його вперше офіційно було використано Президентом Сполучених Штатів Теодором Рузвельтом. У своєму посланні Конгресу в 1934 р. він виправдовував захоплення зони майбутнього Панамського каналу інтересами «національної безпеки США». У 1947 р. Конгресом США було прийнято закон «Про національну безпеку». Відтак проблема національної безпеки стала однією із стрижневих у наукових дослідженнях американських і західноєвропейських учених у соціологічній, політологічній та економічній галузях [2].

Категорію «національна безпека» відноситься до міждисциплінарних чи інтегративних понять, що використовуються у досить широкому колі наук - юридичних, економічних, математичних, військових, політології, теорії міжнародних відносин, конфліктології, спеціальних оперативних дисциплінах [4].

Зрозуміло, що цей перелік не є вичерпним. Відповідно, слід погодитись з тезою, що національна безпека України є багатограним, багатоаспектним, системним явищем. В Конституції визначаються базові засади забезпечення національної безпеки держави. Згідно зі статтею 106, Президент України забезпечує державну незалежність, національну безпеку і правонаступництво держави. Згідно цього документу, під національною безпекою держави необхідно розуміти захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам [5].

«Безпека - це стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, а також довкілля в різних сферах життєдіяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз» - визначає А. Качинський [6].

Аналогічної думки дотримується і В. Косевцов, який розуміє національну безпеку як стан захищеності та ступінь реалізації найважливіших інтересів людини, суспільства та держави в різних сферах їхньої життєдіяльності в умовах впливу внутрішніх і зовнішніх загроз [7].

Інші автори пропонують розуміти національну безпеку через категорію «загрози» як можливість з боку держави протистояти негативному впливу системи загроз, відповідно, під національною безпекою розуміється здатність держави активно протидіяти впливу наявних або потенційних загроз її існуванню і незалежному розвитку [8].

Гарантування національної безпеки є однією з головних функцій держави, що передбачає соціальну і політичну стабільність суспільства, збереження держави від саморуйнування та наслідків економічних криз. Ця проблема є похідною від завдання економічного зростання, ефективності економіки, підвищення її конкурентоспроможності на кожному етапі розвитку держави. Якщо переходити до контексту економіки як динамічної системи, що, як відомо, розвивається за рахунок власних вбудованих механізмів, поняття безпеки тут буде адекватним поняттю стійкості процесу суспільно-економічного відтворення.

Саме поняття «економічна безпека» вперше було вжито в 1994 р. Г. Пастернак-Таранушенком. Згідно його тлумаченню: «економічна безпека – це стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців» [9].

І. Мішина доводить, що економічна безпека – це основа життєдіяльності суспільства, його соціально- політичної та національно-етнічної стійкості; а економічну безпеку визначено як економічні відносини, горизонтальні і вертикальні, між державою, регіонами, підприємствами й окремими індивідами з приводу досягнення такого рівня розвитку економіки, при якому здійснюється ефективне задоволення потреб і гарантований захист інтересів усіх суб'єктів економіки, навіть за несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів [10].

Українські дослідники І. Білько та В. Шлемко доводять, що «економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дозволяє зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, сім'ї, суспільства, держави» [11].

Визначаючи сутність економічної безпеки з позиції динамічного підходу Л.І. Абалкіна доводить, що «економічна безпека – це стан економічної системи, який дозволяє їй розвиватися динамічно, ефективно і вирішувати соціальні завдання і при якому держава має можливість виробляти і втілювати в життя незалежну економічну політику» [12].

Зазначені тлумачення є далеко не повним переліком щодо визначення сутності «економічної безпеки», але узагальнюючи усе вище наведено можна наголосити на тому, що економічна безпека як категорія економічної науки відбиває складну систему економічних (і навіть правових, адміністративних і політичних) відносин на різних рівнях суспільного виробництва - на рівні мікро- і макроекономіки. Вона передбачає аналіз економічного стану підприємств, галузей, регіонів та країни в цілому, тобто її слід розглядати у сукупності галузево-територіальних відносин.

Виходячи з такого бачення проблеми, безпеку (з економічної точки зору) можна представити як відповідність результатів розвитку економіки держави і суспільства і зовнішньоекономічної діяльності даної держави її інтересам - чим більше відповідність, тим вище національна безпека економіки. Оцінка економічної безпеки держави і суспільства включає оцінки: ресурсного потенціалу і можливостей його розвитку, рівня ефективності використання ресурсів, конкурентоспроможності економіки, цілісності території економічного простору, соціально-демографічної стабільності і умов запобігання і вирішення соціальних конфліктів.

Необхідною умовою формування механізму забезпечення економічної безпеки країни - це сукупність інституційних та організаційних структур і комплекс використовуваних ними форм і методів, за допомогою яких у певній послідовності послаблюється, а відтак усуваються внутрішні і зовнішні загрози існуванню країни в економічній сфері.

Стратегія економічної безпеки країни - це чітке обґрунтування основної мети і довготермінова політика та план дій держави щодо усунення загроз існуванню та розвитку народного господарства країни. Це означає, що комплекс дій української держави у цій сфері повинен бути спрямований на усунення найважливіших загроз такій економічній системі, яка спрямована на задоволення потреб та інтересів тих верств населення, які створюють основну масу матеріальних і духовних благ.

Тактика забезпечення економічної безпеки країни - це конкретні способи досягнення такої безпеки, короткотермінової дії інституційних та організаційних структур держави залежно від зміни внутрішніх і зовнішніх умов. У зв'язку з цим попередньо з'ясуємо основні показники економічної безпеки.

Слід відзначити, що сьогодні формуються нові співвідношення в ієрархії складових економічної безпеки – глобальної, міжнародної, національної, регіональної та економічної безпеки підприємства. Однак у зв'язку з тим, що ці складові економічної безпеки поглинаються один одним, кожен з різновидів має свою специфіку, яка пов'язана не тільки з масштабом забезпечення економічної безпеки, але й із внутрішнім змістом кожного з видів. Економічна безпека характеризується ступенем захищеності інтересів на всіх рівнях економічних відносин і забезпеченості держави і регіонів економічними ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань, станом фінансової, інвестиційної та інших систем, а також системи ціноутворення, яка характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити економічну стійкість (стабільність), ефективне функціонування національної і регіональної економічних систем та економічне зростання, якістю економічних інструментів і послуг, що запобігає негативному впливу можливих прорахунків і прямих зловживань на економічний стан держави та регіонів.

Економічна безпека регіону є поняттям, яке за своїм характером передбачає достатню забезпеченість територій необхідними ресурсами з метою формування сприятливого розвитку і зростання економіки на основі проведення виваженої регіональної економічної та соціальної політики.

Під економічною безпекою регіону як підсистеми національної економіки розуміється сукупність властивостей економічної системи регіону, що забезпечують стабільність, стійкість і поступовість розвитку регіону, певну незалежність і інтеграцію з економікою

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

держави в умовах дії різного роду дестабілізуючих загроз. Під економічною безпекою регіону (як територіальної одиниці) розуміють сукупність поточного стану, умов і чинників, що характеризують стабільність, стійкість і поступовий розвиток економіки регіону, певну незалежність та інтеграцію з економікою країни, що виражається в таких її виявах:

- ✓ можливості проводити власну економічну політику в межах державної політики;
- ✓ здатності самостійно здійснювати економічні заходи з попередження, локалізації соціально-вибухових ситуацій у регіоні, пов'язаних з локальними економічними нещастями або економічними прорахунками на державному рівні;
- ✓ можливість на договірних засадах надавати допомогу суміжним регіонам, де незбалансована економічна ситуація може негативно позначитися на економічних інтересах регіону;
- ✓ можливість стабільно підтримувати відповідність існуючих (чинних) на території економічних нормативів загальноприйнятим у світовій практиці (або директивно затвердженим для території на конкретний проміжок часу), що дозволило б зберегти (або відновити) гідний рівень життя населення [13].

На рівні регіону виділяються наступні ознаки економічної безпеки:

- ✓ регіональні економічні структури спроможні здійснювати власну економічну політику в рамках загальнодержавної політики;
- ✓ регіональній соціально-економічній системі властиві високий рівень диверсифікації та здатність до гнучкого реагування на різкі геополітичні зміни в рамках держави;
- ✓ наявна ресурсна база дозволяє регіону надавати допомогу певним територіям, регіональні економічні інтереси яких знаходяться під загрозою негативного впливу несприятливої економічної ситуації;
- ✓ рівень життя населення регіону підтримується на рівні, не нижчому від середнього загальнодержавного.

Сьогодні активно формується внутрішня й міжрегіональна системи взаємозв'язків і взаємовідносин у сфері економічної діяльності.

В Україні все це доповнюється ще й тим, що територіально регіони не лише віддалені один від одного, але й мають різні природно-економічні ресурси, володіють різним трудовим потенціалом, різними обсягами економічного обороту ресурсів і навіть мають різні регіональні інтереси. У цьому випадку змінюється й модель забезпечення економічної безпеки: з національного рівня заходи у цій сфері переміщуються на регіональний рівень.

До завдань, які постають у процесі визначення економічної безпеки, слід віднести:

- ✓ встановлення та аналіз факторів, здатних впливати на стабільний розвиток території;
- ✓ визначення пріоритетів і перетворень у межах загальнодержавної стратегії розвитку;
- ✓ недопущення дискримінації з боку загальнодержавних органів влади стосовно території, забезпечення паритетної участі у реалізації загальнонаціональних програм розвитку регіонів, розміщення держзамовлень тощо.

Ці завдання і мають визначати сутність регіональної політики по забезпеченню економічної безпеки. При цьому роль державних органів управління зводиться до:

- ✓ здійснення державної підтримки регіонального розвитку шляхом реалізації комплексу державних програм;
- ✓ розміщення держзамовлення на постачання продукції підприємствами регіону для загальнодержавних потреб;
- ✓ паритетної участі у великих регіональних інвестиційних проектах;
- ✓ рівноправної взаємодії державної і місцевої бюджетних систем, які ґрунтуються на розмежуванні податкових та інших функцій;
- ✓ створення сприятливих умов для розвитку територій;
- ✓ вибору обґрунтованої економічної стратегії щодо розвитку територій.

Варто зазначити, що від виконання визначених стратегічних векторів регіональної політики, значною мірою залежить стан економічної безпеки регіону, до них належать:

- ✓ консолідація суспільно-політичного простору - необхідність формування консолідуючої національної ідеї як основи формування української нації;
- ✓ економічна інтеграція та забезпечення сталого розвитку регіонів - передбачає кілька напрямів: пошук компромісу щодо економічної свободи регіонів, надання більшої самостійності у питаннях економічного розвитку регіонів і відповідно більшої відповідальності за рівень такого розвитку; реалізація принципу розширення міжрегіональної економічної взаємодії; запровадження механізмів подолання асиметрії розвитку регіонів та підтримки депресивних територій; стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку на основі ефективного використання потенціалу регіонів;
- ✓ створення інституціональних та нормативно-правових передумов реформування місцевого самоврядування та територіально-адміністративного устрою - визначення концептуальних засад та шляхів здійснення адміністративно-територіальної реформи; розроблення з використанням досвіду регіонів, моделі адміністративно-територіального устрою; підготовка законопроектів з питань проведення реформи адміністративно-територіального устрою та розвитку місцевого самоврядування на всіх рівнях.

Висновки. Слід зазначити, що регіони України набувають все більшої значимості для вирішення й реалізації ідеї забезпечення економічної безпеки країни, як складової національної безпеки в цілому. Ця обставина відіграє значну роль у реалізації та забезпеченні регіональної економічної безпеки. Тобто при забезпеченні національної безпеки держави, особливої ваги повинно набувати реалізація регіональних (територіальних) інтересів, а саме: відповідність рівня життя населення та способу життя населення, його окремих прошарків та груп державним та світовим стандартам; наявність регіональних бюджетно-фінансових та інших економічних засобів регулювання економіки; існування можливостей для використання наявних ресурсів (в першу чергу трудових); функціонування інфраструктурно забезпечених внутрішніх та міжрегіональних зв'язків; стабільність суспільно-політичної та національно-етнічної ситуації та ін. Саме тому забезпечення національної безпеки перетворюється на більш складне завдання, а економічна безпека регіонів стає одним із пріоритетних напрямів стабільного функціонування держави.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Економічна безпека : навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
2. Кириченко О. А. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / О. А. Кириченко, В. С. Сідак, С. М. Лаптев та ін. – К. : УЕП «Крок», 2008. – 401 с.
3. Белоусова І. А. Економічна безпека як стратегічна складова національної безпеки України: [Електронний ресурс] / І. А. Белоусова. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ech/2010_5-6
4. Новицький Г. В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України : монографія / Г. В. Новицький. – К. : Інтертехнологія, 2008. – 496 с.
5. Лантінов Я. О. Щодо визначення національної безпеки України як об'єкта кримінально-правової охорони: [Електронний ресурс] / Я. О. Лантінов. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1>
6. Качинський А. Б. Екологічна політика й екологічна безпека України / А.Б. Качинський // Екологічний вісник. – 2006. – № 1 (січень-лютий).
7. Косевцов В.О. Національна безпека України: теорія, реальність, прогноз / В. О. Косевцов. – К., 2000. – 78 с.
8. Срібний В.І. Економічна безпека як складова економічної безпеки: [Електронний ресурс] / В. І. Срібний. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/155/knp155_59-61
9. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення / Г.Пастернак-Таранушенко ; за ред. проф. Б. Кравченка. – К. : Кондор, 2002. – 302 с.
10. Мішина І. Г. Проблема формування теоретичних основ економічної безпеки суспільства / І. Г. Мішина // Торгівля і ринок

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

Україні : темат. зб. наук. пр. ; голов. ред. О.О. Шубін. – Донецьк : ДонДУЕТ, 2004.– Вип. 16. – Т. 1. –352 с.

11. Абалкин Л. И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л. И. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 12.
12. Шлемко В.І. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення/ В.І. Шлемко, І.Ф. Білько. - К.: ШСД, 1997. - 120 с.
13. Носова О. В. Моделі економічної безпеки регіон: [Електронний ресурс] / О. В. Носова, О. С. Маковоз. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1>

РЕЗЮМЕ

В роботі визначено особливості формування економічної безпеки регіонів України як важливої та пріоритетної складової національної безпеки держави.

Ключові слова: безпека, національна безпека, економічна безпека, регіон, регіональна політика.

РЕЗЮМЕ

В работе определены особенности формирования экономической безопасности регионов Украины как важной и приоритетной составляющей национальной безопасности государства.

Ключевые слова: безопасность, национальная безопасность, экономическая безопасность, регион, региональная политика.

SUMMARY

In this article, the specific features of the economic safety of Ukraine's regions as an important and priority component of national safety.

Keywords: safety, national safety, economic safety, region, regional policy.

ТЕНДЕНЦІЇ ІСЛАМІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ

Гасанов М.М. здобувач відділу валютно-фінансових відносин Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України

Актуальність дослідження. Ісламська банківська справа, яка до першої половини ХХ-го ст. лишалась дещо абстрактним поняттям, в ХХІ ст. яскраво демонструє своє прагнення не обмежуватись лише концепціями та ідеями. Поява ісламської банківської справи традиційно пов'язується з появою у 1963 р. Ощадного Банку Міт Гамбра в Єгипті, який почав пропонувати безпроцентні банківські послуги. Втім, цей банк і його філії були змушені закритися в 1971 р. через загрози з боку адміністрації. В свою чергу, Ісламський саміт Лахорі у Пакистані, що відбувся в 1974 р., рекомендував створити ісламські банки та Ісламський Банк Розвитку.

Починаючи з 1980-х років, окремі ісламські банки та ісламські фінансові інституції почали свою діяльність в різних ісламських країнах. Так, Іран і Пакистан активно взяли до реалізації принципів і засад ісламської банківської справи в усьому банківському секторі. Інші країни дозволили ісламським банківським установам проводити операції паралельно з традиційними банками.

Аналіз літератури. Існують певні недоліки в теоретичній літературі, що описує процес інтернаціоналізації ісламських фінансових інституцій. Так, Т.-С. Захер і М.-К. Хассан здійснили порівняльний аналіз характерних рис ісламських банківських наглядових систем п'ятнадцяти країн, звертаючи увагу на відсутність регуляторних меж ісламських фінансових інституцій, що створює велику проблему уніфікації стандартів для всіх інституцій, незалежно від країни походження [1].

Р. Аггравал і Т. Юсеф пояснюють економічні причини переваг Мусульманської фінансової системи на противагу іншим системам[2]. С. Ебрахім і Т.-К. Джу стверджують, що процес інтернаціоналізації ісламських фінансових інституцій залежить від регуляторів, які мають створювати сучасну фінансову інжинірингову систему для вдосконалення ісламських банківських інституцій [3]. Вважається, що такий процес може зменшити їхню залежність від традиційних банків.

В свою чергу, М. Сіддікі наполягає, що інтернаціоналізація ісламських фінансових інституцій ускладнюється управлінським ризиком, інструментами аналізу мусульманської фінансової теорії та практикою страхування від нестійкості на міжнародних ринках[4]. До того ж, ісламські фінансові інституції мають навчити міжнародних інвесторів мусульманській етиці, яка проявляється в їхніх продуктах та операціях.

Дослідження, проведене С.-Н. Гарасом [5], відштовхується від аналізу п'ятдесяти семи країн-членів Організації мусульманських країн, які виступають основоположниками Мусульманських фінансових організацій. Попередні дослідження охоплюють частину цих країн, зокрема, країни Північної Африки, але не беруть до уваги країни, де мусульманське населення не сягає 50%, зокрема, пост-радянські країни, Об'єднане Королівство, Францію та Індію.

Мусульманські спільноти цих країн, на думку П. Мура, характеризуються високим рівнем бідності, боргу та швидкими темпами приросту населення[6]. Втім, У. Чапра критикує накопичення боргу, особливо в країнах, які мають змогу вдосконалити інші галузі – туризм, виробництво, природні ресурси, що можуть збільшити економічне зростання[7]. Другою характерною рисою мусульманської економіки є великий оборотний бюджет та державні субсидії на комунальні підприємства, зокрема, енергопостачання, комунікації, водопостачання та транспорт, замість приватизації. Третьою характерною рисою є низька зайнятість у приватному секторі, адже державний сектор займає близько 30-60% робочої сили в більшості країн Північної Африки і близько 95% в країнах Ради співробітництва Перської затоки.

Постановка проблеми. Втім, серед вітчизняних вчених недостатньо поширеним є вивчення процесів ісламізації національних фінансових систем як мусульманських країн так і не мусульманських, переваг і недоліків ісламського банкіngu у порівнянні з традиційним, що є приводом для більш глибокого аналізу окресленої проблематики.

Виклад основного матеріалу. Згідно оцінок, на 2010 р. було зареєстровано понад 300 ісламських фінансових установ у 51 країнах, а також більш ніж 250 взаємних фондів, які відповідають ісламським принципам. За останнє десятиліття ця галузь переживала темпи зростання в 10-15 % на рік, і така тенденція буде продовжуватися. Ісламські банківські установи працюють в Албанії, Алжирі, Австралії, Багамських островах, Бангладеші, Бахреїні, Британських Віргінських островах, Брунеї, Канаді, Кайманових островах, Кіпрі, Джибуті, Єгипті, Франції, Гамбії, Німеччині, Гвінеї, Індії, Індонезії, Ірані, Іраку, Італії, Кот-д'Івуарі, Йорданії, Казахстані, Кувейті, Лівані, Люксембурзі, Малайзії, Мавританії, Марокко, Нідерландах, Нігері, Омані, Пакистані, Палестині, Філіппінах, Катарі, Росії, Саудівській Аравії, Сенегалі, Південній Африці, Шрі-Ланці, Судані, Швейцарії, Тунісі, Туреччині, Тринідаді і Тобаго, Об'єднаних Арабських Еміратах, Великобританії, Сполучених Штатах Америки, Ємені.

Таким чином, ісламський банкіng упевнено рухається до збільшення своєї присутності серед традиційних фінансових систем. Таке розширення спостерігається не тільки в країнах з мусульманською більшістю населення, але і в інших країнах, де мусульмани складають меншість, таких, як Великобританія або Японія. Крім того, такі країни, як Індія, Киргизька Республіка і Сирія нещодавно надали ліцензії або розглядають надання ліцензії на ісламську банківську діяльність.

Більшість мусульманських країн намагаються залучити місцеві та закордонні інвестиції та зменшити витрати. Найкращим методом досягнення цієї цілі є створення банківської системи на основі мусульманських принципів. Країни Ради співробітництва Персидської затоки створили фонд для Мусульманських фінансових інституцій на основі спільного географічного положення, культури, мови та сухого клімату. Вони володіють чотирма з п'яти найбільших мусульманських банків світу, в яких зосереджено більшість